

## ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ СТАНОВЛЕННЯ РЕГУЛЬОВАНОВОГО РИНКУ КОРМОВИХ РЕСУРСІВ

*І.Т.Кіщак, кандидат технічних наук, доцент*

*Головне управління сільського господарства і продовольства  
Миколаївської облдержадміністрації*

*Обґрунтовано необхідність розробки та прийняття Закону України "Про кормовиробництво та ринок комбікормів" з врахуванням досвіду зарубіжних країн та вимог Європейського Союзу. Запропоновано схему державного контролю за виробництвом, якістю та безпекою кормових ресурсів.*

*Обоснована необходимость разработки и принятия Закона Украины "О кормопроизводстве и рынке комбикормов" с учетом опыта зарубежных стран и требований Европейского Союза. Предложена схема государственного контроля за производством, качеством и безопасностью кормовых ресурсов.*

**Вступ.** Протягом останніх 10 років в державі досить активно напрацьовується нормативно-правова база, яка спрямовується на врегулювання правовідносин і удосконалення економічного механізму господарської діяльності сільгоспідприємств в ринкових відносинах, який би достатньою мірою стимулював виробництво тваринницької продукції, забезпечення належної організації і рівня ведення тваринницьких галузей, в т.ч. повноцінною годівлею тварин, стабілізацію і виведення їх з кризового стану. Причому, проблема годівлі сільськогосподарських тварин порушується на загальнодержавному рівні, де однією із норм законопроекту "Про захист тварин від жорстокого поводження" (2000) передбачено, що тварини не повинні відчувати спрагу, голод і страх. З огляду на сучасний розвиток ринку вітчизняної тваринницької продукції, наміру і реальної можливості держави інтегруватися до світового ринку потреба тваринництва в повноцінних кормах всіх видів безумовно буде зростати.

**Огляд літератури та мета дослідження.** Нинішня ситуація з виробництва, заготівлі, зберігання та використання кормів потребує законодавчого врегулювання, створення таких умов, які б стимулювали виробництво якісних і в необхідному асортименті кормових

ресурсів, зокрема розробки та прийняття Закону України “Про кормовиробництво та ринок комбікормів”. Підтвердженням необхідності цього є те, що зважаючи на першочергову роль і значення повноцінної годівлі високопродуктивних тварин законодавство про корми існує в багатьох країнах світу, яким регламентується визначення поняття “корми”, права і обов’язки тих, хто виробляє корми, правила їх купівлі і продажу та інші умови, які стосуються якості і відповідальності за них. В Нідерландах з 1970 р. діє закон про корми, який охоплює усі питання заготівлі і промислового виробництва кормів, їх маркування, охорони здоров’я тварин і людини, у Німеччині відповідний закон зобов’язує фермерів вести суворий облік походження кормів, які застосовуються у раціонах годівлі домашніх тварин. В нормативному документі “Акт про добробут тварин” (Швеція) визначено та обумовлено умови одержання екологічно чистої продукції, утримання і годівлі тварин та вимоги до якості кормів. В Чехії діє відповідний закон “Про корми”. З врахуванням зростаючих світових вимог до кормів протягом 1992-2002 років до нормативів, регулюючих виробництво та використання кормів, в республіці введено більше 370 вказівок Європейського Союзу. Тому, певно, немає сумніву в необхідності розробки і прийняття відповідного Закону України.

В контексті реалізації “Програми розвитку виробництва та ринку комбікормів” (затверджена наказом Мінагрополітики України 12.08.2003 року №275) актуальність та доцільність необхідності розробки закону обумовлює нинішня ситуація з виробництва, заготівлі, зберігання та використання кормів, постійним підвищенням вимог до якості та безпеки тваринницької продукції, а орієнтація та наміри держави інтегруватися до Європейського ринку (і не тільки) підкреслює зростаючі вимоги до виробництва та використання повноцінних кормів.

Загальним питанням законодавчого врегулювання відносин в галузі тваринництва присвячені як власні [2,3,4,5,6] так і праці інших дослідників [1,7,8]. Поряд з цим одне з найважливіших питань — організація повноцінної годівлі сільськогосподарських тварин до останнього часу в законодавчому плані лишається не

врегульованим, в зв'язку з чим пропонується для розгляду наше бачення його вирішення шляхом розробки відповідного проекту Закону України та схеми державного контролю за виробництвом, якістю та безпекою кормових ресурсів.

**Обговорення проблеми.** При вирощуванні сільськогосподарських тварин та виробництві тваринницької продукції переважна більшість сільгосппідприємств та приватних господарств сьогодні економічно не виправдано використовують корми всіх видів, зокрема корми зернової групи, в основному у вигляді подрібненого зерна (дерті). В той же час потужності вітчизняних комбикормових заводів внаслідок відсутності достатньої кількості зернових сировинних компонентів та інших інгредієнтів завантажені лише на 10-15%. Тому, через відсутність стабільного попиту виробництво комбикормової продукції всіх видів за останні роки катастрофічно знизилось. Ускладнює проблему те, що в Україні практично відсутня сировинна база виробництва високобілкових компонентів, необхідного асортименту мікродобавок, біологічно активних речовин та інших інгредієнтів, без яких неможливе виробництво збалансованих повнораціонних комбикормів. Склалася негативна тенденція та практика закупівель (імпорту) біологічно активних речовин, преміксів тощо в значних обсягах, що в свою чергу стримує просування цієї продукції вітчизняного виробництва на внутрішньому ринку кормових ресурсів.

Тільки за рахунок низької якості кормів у 56-62% від обстежених корів виявлено занижений вміст каротину, у 73% — низький вміст каротину в сиворотці крові. Відсутність в раціонах достатньої кількості якісного сіна викликає порушення фосфорно-кальцієвого обміну: у 51-71% корів у різних регіонах України виявлено гіпокальціємію, що в свою чергу призводить до зниження резистентності організму, стійкості тварин проти захворювань різної етіології, збереження поголів'я та продуктивності.

Ускладнює ситуацію те, що в більшості всі продукти харчування забруднені рядом небезпечних речовин на рівні, вищому від санітарно-гігієнічних нормативів. Надмірне і нераціональне використання гербіцидів та пестицидів при виробництві кормів веде до

накопичення їх у організмах тварин що сприяє розвитку різного роду захворювань, як у тварин так і у людей. Наявність зазначених препаратів у м'ясі та молоці спричиняє порушення при виробництві якісної продукції тваринного походження та ускладнює проведення ветеринарно-санітарної експертизи.

Відсутність стратегії розвитку вітчизняного кормовиробництва, оптимальної організаційно-технологічної системи (сировинні ресурси, комбікормове виробництво, тваринництво, переробка і реалізація тваринницької продукції), ефективних координуючих підрозділів ринкового спрямування у центрі та регіонах, а також раціональних механізмів сталого функціонування ринку кормів і продукції тваринництва гальмують впровадження наукових розробок, передових технологій та нових методів економічної співпраці між виробниками та споживачами кормів, іншими суб'єктами ринку, а також сприяє розповсюдженню різного роду захворювань тварин, спричинених споживанням ними недоброякісних кормів. Особливе значення в цій системі має державний нагляд та контроль за діяльністю суб'єктів господарювання щодо виробництва, зберігання, транспортування, реалізації та використання кормів всіх видів.

Виконання вимог закону є однією із складових екологічної політики України на шляху до інтеграції у світове співробітництво. Відсутність аналогічного закону в державі унеможлиблює експорт кормів та обмежує обсяги реалізації продукції тваринного походження, у першу чергу до країн ЄС, зменшує валютні надходження до Державного бюджету України. Розширення міждержавних торговельних відносин, учасником яких є Україна, потребує підвищеної уваги до вирішення цієї проблеми.

Метою закону є захист споживача (сільськогосподарських тварин) від шкідливого впливу залишкових кількостей хімічних, ветеринарних препаратів, токсикантів, що знаходяться у кормах та можуть забруднювати продукцію. Одним із основних завдань закону є здійснення загальнодержавного моніторингу залишкових кількостей хімічних, ветеринарних препаратів і токсикантів у продукції тваринного походження, кормах всіх видів та попередження їх проникнення в продукцію тваринництва.

Об'єктами досліджень згідно з відповідною директивою ЄС є комбікорми, білкововітамінні добавки (БВД), премікси, сіно, силос, сінаж, коренеплоди, відходи і продукти переробної та харчової промисловості, продукти хімічного та бактеріологічного синтезу, інші продукти кормового призначення. Враховуючи вимоги європейської директиви СЕС щодо здійснення відбору зразків для моніторингових досліджень, відбір зразків кормової сировини у суб'єктів господарювання усіх форм власності проводиться спеціалістами у спеціально визначених лабораторіях, як у встановленні терміни, так і неочікувані, за відповідними методиками, інструкціями, положеннями.

Наукове підґрунття закону забезпечується Інститутом кормів Української академії аграрних наук (ІК УААН), Державним науково-дослідним контрольним інститутом ветеринарних препаратів і кормових добавок (ДНДКІВПіКД), розробка науково-технічних засад виконання вимог закону здійснюватиметься ІК УААН, ДНДКІВПіКД під керівництвом Департаменту ринків продукції тваринництва з Головною державною плеємною інспекцією та Державного департаменту ветеринарної медицини Міністерства аграрної політики України.

Практичне впровадження норм такого Закону повинна забезпечувати незалежна державна експертна служба, в складі Державного департаменту ветеринарної медицини Мінагрополітики України, що здійснює контроль за станом здоров'я та охорони тварин, якістю кормів, їх безпекою і видає суб'єкту підприємницької діяльності спеціальний сертифікат про відповідність усім нормам і вимогам в його діяльності. Створення такої служби (перепрофілювання діючих відповідних інспекцій) на центральному та регіональному рівнях (область, район), регламентація їх діяльності забезпечується у порядку визначеному чинним законодавством, підпорядкованість державної експертної служби та контроль за її діяльністю здійснює Державний департамент ветеринарної медицини Міністерства аграрної політики України. На рис.1. наведено графічну інтерпретацію схеми пропонуємого державного контролю за виробництвом, якістю та безпекою кормових ресурсів.



**Висновки.** Запровадження державного контролю за виробництвом, якістю та безпекою кормових ресурсів дозволить стабілізувати ситуацію щодо виробництва та використання якісних та безпечних кормів всіх видів, одержання екологічно чистої тваринницької продукції та їх просування як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках.

Впровадження Закону України “Про кормовиробництво та ринок кормів” дозволить:

- удосконалити систему контролю щодо безпеки кормових ресурсів та продукції тваринного походження;
- потенційним експортерам — виробникам вітчизняної сільськогосподарської продукції та кормових ресурсів здійснювати їх реалізацію до країн Європейського співтовариства та інших держав, які вимагають дані про їх якісний стан;
- підвищити рівень інформаційності громадськості щодо якісного стану кормів та продукції тваринного походження, достовірне та систематичне висвітлення в засобах інформації проблем забруднення продукції та її негативного впливу на здоров'я людини.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус О., Кудрявська Н., Васильківський С. та ін. Правове забезпечення організації племінної справи у тваринництві // Тваринництво України.-2004.- №5.- С.21-23.
2. Кіщак І. Закон прийнято, що далі? // Тваринництво України. -К.; 2002. №7. С.7-9.
3. Кіщак І.Т. Правове забезпечення відносин в галузі тваринництва // Вісн. аграрн. науки Причорномор'я. Спец.вип. 3(12). Т.1. МДАА. -Миколаїв.- 2001.- С.36-42.
4. Кіщак І. Проблеми законодавчого врегулювання відносин у тваринництві. // Тваринництво України. - 2001.- №2.- С.3-6.
5. Кіщак І. Проблеми становлення державної племінної інспекції у тваринництві // Підприємництво, господарство і право. -2002.- №8.- С.83-85.
6. Кіщак І.Т. Становлення та ефективне функціонування ринку кормових ресурсів. Миколаїв: Вид-во “Іліон”, 2004. -280 с.
7. Мельник Ю., Сірацький Й. та ін. Селекція та право // Тваринництво України. - 2002.- №7.- С.1-5.
8. Рубан Ю. Невідкладні завдання з племінної справи в Україні. // Тваринництво України. -1998.- №8-9.- С.13-14.